

Relații Interetnice în Transilvania

Militaria Mediaevalia în Europa centrală și de sud-est

Relații Interetnice în Transilvania
Militaria Mediaevalia în Europa centrală și de sud-est

Relații Interetnice în Transilvania
Militaria Mediaevalia în Europa centrală și de sud-est

Lucrări prezentate în conferințele internaționale
Interethnic Relations in Transylvania
Sibiu, 2018-2019

Editat de / Edited by
Zeno Karl PINTER, Claudia URDUZIA și Anca NIȚOI

Editura ASTRA MUSEUM
Sibiu • 2020

Finanțat de Departamentul pentru Relații Interetnice din cadrul Secretariatului General al Guvernului României prin intermediul Forumului Democrat al Germanilor din România și al Forumului Democrat al Germanilor din Sibiu.

Se distribuie gratuit.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Relații Interetnice în Transilvania : militaria mediaevalia în Europa centrală și de sud-est : lucrări prezentate în conferințele internaționale Interethnic Relations in Transylvania Sibiu, 2018-2019 / ed.: Zeno Karl Pinter, Claudia Urduzia și Anca Nițoi. - Sibiu : Astra Museum, 2020
ISBN 978-606-733-312-1

I. Pinter, Zeno Karl (ed.)
II. Urduzia, Claudia (ed.)
III. Nițoi, Anca (ed.)

94

Front cover: Pictură murală din biserica evanghelică din Mălâncrav – detaliu.

Copyright © Editorii și autorii, 2020

Orice corespondență referitoare la această publicație rugăm a se adresa la:
ancanitoi@yahoo.com, claudiaurduzia@yahoo.com

Autorii își vor asuma întreaga responsabilitate pentru informația de specialitate din materialele trimise.

Please send any mail or messages regarding this publication at:
ancanitoi@yahoo.com, claudiaurduzia@yahoo.com

The entire responsibility for the specialized information of the articles' content is to be assumed by the author.

Adress: Editura ASTRA MUSEUM
Piața Mică, nr.11, cod poștal 550182, Sibiu, Romania
Tel.: 0269 202 426, 0269 202 402
E-mail: revistatransilvania@muzeulastra.com

TABLE OF CONTENTS / CUPRINS

Cuvânt înainte	7
Foreword	9

MILITARY HISTORY AND ITEMS

Zeno Karl PINTER	
<i>O descoperire veche, într-o lumină nouă. Complexul arheologic de la Viscri / Deutsch-Weisskirch</i>	11
Stanislav BOYANOV	
<i>Localization of the Battle of Adrianople (378), the Causes and Consequences of this Military Conflict According to Ancient Authors</i>	27
Anca NIȚOI	
<i>Arms and Armour from the Medieval Paintings of the Church at Mălâncrav (Sibiu County)</i>	35
Stoyan POPOV	
<i>Elements of the 15th-16th C. Equipment of Horseman and Horse – Possible Witnesses of the Conflicts Between the East and West</i>	55
Paul Victor LANGA	
<i>The Sword and the Saber – Symbols of Social Position in the Votive Images of Medieval Transylvania</i>	65
Stoyan POPOV	
<i>Late Medieval War Hammers from Vatevi Collection (Bulgaria)</i>	71
Evgenii SHINAKOV, Julia GOLOVKO	
<i>Participation of Transylvania in the Polish – Swedish War in 1657 (according to Patrick Gordon's Diary)</i>	83
Denys TOICHKIN, Yaroslava TOICHKINA	
<i>About the Origin of Swords, Decorated with Special Christian Symbols and Inscriptions</i>	93

PATRIMONY

Vicențiu Ș. SPERIATU	
<i>Inițiative de restaurare și valorificare a Cetății Capidava</i>	113

SETTLEMENT ARCHAEOLOGY AND HISTORY

Yevgeny SHINAKOV, Valery GURYANOV, Artur CHUBUR	
<i>Ownership Settlements of the Ancient Rus Epoch in the Desna Region: Natural, Economic and Ethno-demographic Aspects</i>	153
Răzvan C. POP	
<i>Perspective asupra aspectului urban în sudul Transilvaniei în secolul al XVII-lea ...</i>	163

HISTORY OF KITCHEN AND COOKING

Valeri YOTOV	
<i>Chafing Dishes and Ember Covers Vessels North at the Danube River (30-ies Years of 9th – Beginning of 10th Century)</i>	169

Raluca Maria FRÎNCU, Simona MALEAROV <i>Rețete culinare ale landlerilor reflectate în manuscrise și cercetări de teren</i>	181
---	-----

CHURCH HISTORY AND ARCHAEOLOGY

Dan BĂCUEȚ-CRIȘAN, Horațiu COCIȘ, Timea KERESZTES <i>Ordine monastice medievale pe valea Barcăului. Despre urmele mănăstirii pauline din hotarul localității Nușfalău (jud. Sălaj)</i>	193
---	-----

CUVÂNT ÎNAINTE

Evul mediu reprezintă o perioadă ce paradoxal se bucură de atenția constantă a specialiștilor dar, în același timp, încă, reprezintă din multe puncte de vedere o perioadă cu multe pete albe. Istoria militară a reprezentat mereu o temă predilectă pentru foarte mulți din cercetătorii perioadei medievale. Chiar și istoriografiile din fostele state socialiste, puternic influențate de curentul marxist, au acordat atenție deosebită istoriei militare. Starea de beligeranță permanentă dintre lumea creștină și lumea musulmană în perioada secolelor VIII-XVII este încă o temă abordată frecvent în mediul științific. Totodată, această perioadă este la originea unor realizări artistice de excepție în literatura și pictura romantic, care au făcut cunoscute unele dintre cele mai importante realizări ale lumii medievale: castelele.

Chiar și astăzi istoria militară a evului mediu reprezintă o sursă de inspirație pentru mulți cercetători. Dacă în urmă cu cca. 50-60 de ani domeniul era dominat mai ales de cercetători de gen masculin, asistăm astăzi la o apetență tot mai mare manifestată pentru această tematică și de către femei. Tematica este departe de a putea fi considerată epuizată și în poziția de a nu mai putea furniza elemente noi de înțelegere a mecanismelor care au guvernat comunitățile medievale

În urmă cu 15 ani se năștea ideea unei conferințe dedicate analizării interacțiunii diferitelor comunități etnice din Transilvania – Relații Interetnice în Transilvania (sec. VI-XIII) – care s-a dovedit a fi o idee care a adunat aproape an de an specialiști dedicați cercetării relațiilor interetnice prin prisma arheologie, istoriei, istoriei artei sau arhitecturii. În anul 2010, ca urmare a unor discuții începute în Varna (Bulgaria) cu colegi din Bulgaria și din Polonia, s-a născut ideea ca sub umbrela conferinței Relații Interetnice în Transilvania, să fie organizată o conferință dedicată istoriei militare a perioadei migrațiilor și evului mediu timpuriu – *Medievalia Militaria in South-East Europe*. Conferința, a cărei primă ediție a fost în anul 2011, s-a bucurat mereu de o largă participare internațională și a dus la publicarea a 7 volume dedicate istoriei militare sub toate aspectele ei, demonstrând că speranța pe care o exprima Zeno Karl Pinter în Cuvântul Înainte la primul volum din seria Relații Interetnice (2005) s-a transformat în certitudine. În acest context cele 7 volume apărute între 2011-2018 reprezintă o contribuție importantă, fiind și singurele volume tematice ce abordează, în istoriografia din România, această tematică.

Volumul de față este al VIII-lea și el grupează comunicări susținute la edițiile din 2018-2019 ale conferinței **Relații Interetnice în Transilvania. Militaria Mediaevalia în Europa centrală și de sud-est**.

Temele dezvoltate în cele 14 studii din cuprinsul volumului dezbat subiecte legate de arheologia și istoria militară și a echipamentelor militare, de arheologia și istoria așezărilor, de istorie a bucătăriei și gătitului, legate de patrimoniul construit sau de istoria și arheologie ecleziastică. Deși aparent studiile reflectă o eterogenitate a temelor, asocierea lor nu face decât să ilustreze multiplele fațete prin care societatea medievală se manifesta, precum și modul în care societatea noastră, contemporană, se raportează la martorii încă prezenți ai acelei perioade.

Studiile ne poartă, nu doar pe un interval cronologic larg (secolele IV-XVIII) ci și pe un areal geografic care pornește din Transilvania (Z.K. Pinter, *O descoperire veche, într-o lumină nouă. Complexul arheologic de la Viscri / Deutsch-Weisskirch*; A. Nițoi, *Arms and Armour from the Medieval Paintings of the Church at Mălâncrav (Sibiu County)*; P. Langa, *The Sword and the Saber – Symbols of Social Position in the Votive Images of Medieval Transylvania*; D. Bacueț, H. Cociș, T. Keresztes *Ordine monastice medievale pe valea Barcăului. Despre urmele mănăstirii pauline din hotarul localității Nușfalău (jud. Sălaj)*; R. Frîncu, Simona Malearov, *Rețete culinare ale landlerilor reflectate în manuscrise și cercetări de teren*), ajunge în Bulgaria (V. Yotov, *Chafing Dishes and Ember Covers Vessels North at the Danube River (30-ies Years of 9th – Beginning of 10th Century)*; S. Popov, *Late Medieval War Hammers from Vatevi Collection (Bulgaria); Elements of the 15th – 16th C. Equipment of Horseman and Horse – Possible Witnesses of the Conflicts Between the East and West*; S. Boyanov, *Localization of the Battle of Adrianople (378), the Causes and Consequences*

Relații Interetnice în Transilvania. Militaria Mediaevalia în Europa centrală și de sud-est
Cuvânt înainte

of this Military Conflict According to Ancient Authors) pentru a ajunge în regiunea Rusiei (E. Shinakov, V. Guryanov, A. Chubur, *Ownership Settlements of the Ancient Rus Epoch in the Desna Region: Natural, Economic and Ethno-demographic Aspects*). Subiectele prezentate anterior sunt completate de studii dedicate analizării apariției unor motive decorative pe săbii (D. Toichkin, Y. Toichkina, *About the Origin of Swords, Decorated with Special Christian Symbols and Inscriptions*) și de analiza procesului de restaurare a uneia dintre cele mai importante fortificații de pe linia Dunării de Jos (V. Speriatu, *Inițiativa de restaurare și valorificare a Cetății Capidava*).

În încheiere un cuvânt de prețuire trebuie adus colectivului redacțional care a făcut posibilă editarea acestui nou volum: Zeno Karl Pinter, Claudia Urduzia și Anca Nițoi.

Sibiu, septembrie 2020

Prof. univ. dr. habil. Ioan Marian Țiplic

FOREWORD*

Middle Ages is a period of time which paradoxically sees the constant attention of specialists and at the same time is still in many regards an age with many blank spots. Military history has been always a popular theme for many of the researchers studying the medieval period. Even historiographies in former socialist states, under the strong influence of the Marxist currents, have shown a special attention to military history. The permanent state of belligerence between the Christian world and the Muslim world in the period of time comprised between the 8th and the 17th centuries is still a frequent approached theme in the scientific environment. At the same time this period of time is at the origin of some exceptional artistic achievements in Romantic literature and painting, which popularised some of the most important achievements of the medieval world: castles.

Even today the military history of the Middle Ages serves as an inspiration source for many researchers. If some 50-60 years ago this domain was dominated by researchers of the male gender, one can observe today an increasing taste for such subjects among female scientists as well. The topic is far from being exhausted or in the situation of being unable to supply new elements for understanding the mechanisms which governed medieval communities.

15 years ago the idea of a conference dedicated to analysing the interaction between the various ethnical communities in Transylvania was born – Interethnic Relations in Transylvania (6th – 13th centuries) – which proved to be a popular idea, gathering together almost yearly specialists dedicated to interethnic relations in terms of archaeology, history, art history or architecture. In 2010, following some discussions started in Varna (Bulgaria) with colleagues from Bulgaria and Poland, came the idea of organising a conference dedicated to the military history of the Migration period and Early Middle Ages – *Medievalia Militaria in South-East Europe* – under the large umbrella of the conference *Interethnic Relations in Transylvania*. The conference which had its first edition in 2011, always enjoyed a large international participation and led to the publication of 7 volumes dedicated to military history in all its aspects, proving that the hope expressed by prof. Zeno Karl Pinter in his foreword to the first volume of the series *Interethnic Relations* (2005) is becoming a certainty. In this context the 7 volumes printed between 2011 and 2018 stand as an important contribution, being also the only thematic volumes to approach this topic in the Romanian historiography.

The volume here is the 8th and it brings together papers presented during 2018 and 2019 editions of the conference **Interethnic Relations in Transylvania. Militaria Mediaevalia in Central and South-Eastern Europe**.

The themes approached in the 14 studies of the volume deal with subjects linked to military archaeology and history and history of military equipment, settlement archaeology and history, history of kitchen and cooking, built patrimony, or ecclesiastic history and archaeology. Although the studies apparently reflect a heterogeneousness of themes, their association only illustrates the multiple facets through which the medieval society manifested itself, as well as the mode in which our contemporary society relates to the still present witnesses of those times.

The studies take us not only through a large chronological frame (4th-18th centuries) but also through a geographical areal beginning in Transylvania (Z. K. Pinter, *O descoperire veche, într-o lumină nouă. Complexul arheologic de la Viscri / Deutsch-Weisskirch*; A. Nițoi, *Arms and Armour from the Medieval Paintings of the Church at Mălâncrav (Sibiu County)*; P. Langa, *The Sword and the Saber – Symbols of Social Position in the Votive Images of Medieval Transylvania*; D. Bacueț, H. Cociș, T. Keresztes, *Ordine monastice medievale pe valea Barcăului. Despre urmele mănăstirii pauline din hotarul localității Nușfalău (jud. Sălaj)*; R. Frîncu, Simona Malearov, *Rețete culinare ale landlerilor reflectate în manuscrise și cercetări de teren*), reaches Bulgaria (V. Yotov, *Chafing Dishes and Ember Covers Vessels North at the Danube River (30-ies Years of 9th – Beginning of 10th Century)*; S.

* Translated in English by / Tradus în limba engleză de Claudia Urduzia.

Relații Interetnice în Transilvania. Militaria Mediaevalia în Europa centrală și de sud-est
Foreword

Popov, *Late Medieval War Hammers from Vatevi Collection (Bulgaria); Elements of the 15th – 16th C. Equipment of Horseman and Horse – Possible Witnesses of the Conflicts Between the East and West*; S. Boyanov, *Localization of the Battle of Adrianople (378), the Causes and Consequences of this Military Conflict According to Ancient Authors*) until finally reaching Russian areas (E. Shinakov, V. Guryanov, A. Chubur, *Ownership Settlements of the Ancient Rus Epoch in the Desna Region: Natural, Economic and Ethno-demographic Aspects*). The subjects already mentioned are complemented by studies regarding the analyses of some special decorative motifs on swords (D. Toichkin, Y. Toichkina, *About the Origin of Swords, Decorated with Special Christian Symbols and Inscriptions*) and by the analyses of the restauration process of one of the most important fortifications of the Lower Danube line (V. Speriatiu, *Inițiativa de restaurare și valorificare a Cetății Capidava*).

Before closing we must add an appreciation thought for the editorial team, who made possible the editing of this new volume: Zeno Karl Pinter, Claudia Urduzia and Anca Nițoi.

Sibiu, September 2020

Prof. univ. dr. habil. Ioan Marian Țiplic